

توسعه پایدار شهری

یاسوج

تألیف: دکتر خلیفه خاکی پور

۱۳۹۰

سرشناسه :	خلقی پور، خلیفه، ۱۳۲۵ -
عنوان و نام پدیدآور :	توسعه پایدار شهری یاسوج/ تألیف خلیفه خلیفی پور،
مسئخصات نشر :	مشهد: شریعه توس، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری :	۲۵۶ ص.: مصور (بخشی رنگی)، جدول، نمودار.
شابک :	۹۷۸-۹۶۴-۸۵۵۷-۲۱-۳
وضعیت فهرست نویسی :	فیبها
یادداشت :	کتابنامه.
یادداشت :	کتاب حاضر در اصل پایان نامه نویسنده در مقطع کارشناسی ارشد است.
موضوع :	یوسعه پایدار شهری -- ایران -- یاسوج -- نمونه پژوهی
موضوع :	شهرها و شهرستان ها -- ایران -- یاسوج -- توسعه -- نمونه پژوهی
رده بندی کنگره :	۱۳۱۰ ۱۶۴۸/ت۴۸۰/HC
رده بندی دیویی :	۳۳۸/۹۵۵۶۳۳۳
شماره کتابشناسی :	۳۶۵۷۷۹۹

انتشارات شریعه توس

مشهد - صندوق پستی ۲۵۳۳ - ۹۱۳۷۵

majidnastaran@yahoo.com

توسعه پایدار شهری یاسوج

تألیف: دکتر خلیفه خلیفی پور

نظارت علمی و فنی: دکتر مهین سسترن

ویراستار: ز. تاجیک و ف. ابوالحسنی

صفحه آرای و طراحی جلد: سارا میرزایی

گرافیک: ل. پورعیدی وند

چاپ اول: اسفند ۱۳۹۰

چاپ دوم: اردیبهشت ۱۳۹۱

ناشر: شریعه توس مشهد

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

قیمت با جلد شومیز: ۸۰۰۰ تومان

قیمت با جلد سخت: ۱۰۰۰۰ تومان

صحافی و چاپ دقت

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۸۵۵۷-۲۱-۳

تقدیر و سپاس

«اطلب العلم من المهد الى اللحد»

انسان در تمامی دوران زندگی به فراگیری دانش ها و علوم مختلف نیازمند است. پذیرش مسئولیت های اجتماعی سرنوشت را به گونه دیگری رقم می زند و تکالیف را در بعضی اوقات دچار تغییر و دستخوش تحول می نماید. اعتماد مردم فهیم شهر یاسوج در دوره دوم شورای اسلامی شهر یاسوج به عنوان عضو این شورا، این احساس را در این حقیر به وجود آورد که پیرامون امورات مربوط به شهر، ره توشه ای بر گرفته و با آگاهی و علم بیشتر این مسئولیت را به انجام برسانم.

با توفیق الهی، ادامه تحصیل در رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری در بهترین مراکز آموزش عالی کشور و برخوردار از بهترین و فرهیخته ترین اساتید بنام در دوران کارشناسی ارشد و دکتری، از بهترین دوران زندگی ام بوده که خاطرات این دوران را هیچگاه فراموش نخواهم کرد.

در اینجا لازم است از محضر همه اساتیدی که در دوره کارشناسی ارشد افتخار شاگردی آنان را داشته ام، به ویژه از استاد راغنام جناب آقای دکتر علی زنگی آبادی و سرکار خانم دکتر مهین نسترن که در تدریس پایان نامه تحصیلی این دوره از برکت حضورشان به عنوان استاد مشاور بهره مند گردیدم تقدیر و تشکر فراوان داشته باشم. پس از فراغت از تحصیل، بر آن شدم که کار انجام شده را با انجام اصلاحاتی به چاپ برسانم.

امید است مجموعه حاضر گویای مباحث نظری توسعه پایدار و همچنین موارد بررسی شده در مورد شهر عزیزم یاسوج، قابل استفاده متولیان اداره امور شهر باشد.

خلیفه خلقی پور

۱۳۹۰

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
چکیده.....	۱
فصل اول.....	۳
فرایند پژوهش.....	۳
۱-۱- مقدمه.....	۴
۲-۱- طرح مسأله.....	۵
۳-۱- اهداف تحقیق.....	۸
۴-۱- ضرورت انجام تحقیق.....	۹
۵-۱- مروری بر ادبیات و پیشینه تحقیق.....	۱۰
۶-۱- فرضیه ها.....	۱۱
۷-۱- روش تحقیق.....	۱۱
۸-۱- کاربرد نتایج تحقیق.....	۱۳
۹-۱- مراحل پژوهش.....	۱۳
۱۰-۱- تعاریف واژگان کلیدی.....	۱۵
فصل دوم.....	۱۷
مروری بر مبانی نظری، مفاهیم و واژه ها.....	۱۷
۱-۲- مقدمه.....	۱۸
۲-۲- مفهوم توسعه.....	۱۹
۳-۲- توسعه پایدار چیست؟.....	۲۰
۴-۲- دیدگاه های نظری در خصوص توسعه پایدار.....	۲۹

۳۸	۲-۵- مؤلفه های توسعه پایدار.....
۴۰	۲-۶- توسعه پایدار در دوران جدید.....
۴۴	۲-۷- نقش کاربری زمین در توسعه پایدار.....
۴۶	۲-۸- شهرهای پایدار.....
۵۴	۲-۹- نقش سیستم اطلاعات جغرافیایی در توسعه پایدار شهری.....
۵۵	۲-۱۰- راهبردهای توسعه پایدار شهری.....
۵۶	۲-۱۱- راهکارهایی به سوی شهرهای پایدار.....
۵۸	۲-۱۲- خلاصه و نتیجه گیری.....
۶۱	فصل سوم.....
۶۱	شناخت و بررسی شاخص های توسعه پایدار شهری.....
۶۲	۳-۱- مقدمه.....
۶۳	۳-۲- شاخص چیست؟.....
۶۵	۳-۳- شاخص های توسعه پایدار.....
۷۳	۳-۴- شاخص های توسعه پایدار در جهان.....
۸۱	۳-۵- پیشینه مطالعاتی.....
۹۶	۳-۶- جمع بندی و نتیجه گیری.....
۹۹	فصل چهارم.....
۹۹	شناخت و بررسی ویژگی های جغرافیایی و اقلیمی شهر یاسوج.....
۱۰۰	۴-۱- وجه تسمیه شهر یاسوج.....
۱۰۱	۴-۲- علل پیدایش شهر یاسوج.....
۱۰۲	۴-۳- موقعیت جغرافیایی شهر.....

۴-۴- شیب عمومی شهر.....	۱۰۳
۴-۵- مسایل اقلیمی شهر یاسوج.....	۱۰۴
۴-۶- منابع آب شهر.....	۱۰۷
۴-۷- چگونگی دفع آب های سطحی در شهر.....	۱۰۹
۴-۸- چشم اندازهای شهر.....	۱۱۰
۴-۹- عوامل طبیعی و عوارض زمینی شهر یاسوج.....	۱۱۰
۴-۱۰- مسایل کلی زمین شناسی.....	۱۱۱
۴-۱۱- حوادث غیر مترقبه (طبیعی - مصنوعی).....	۱۱۴
۴-۱۲- زمین لرزه در شهر یاسوج.....	۱۱۴
۴-۱۳- پوشش گیاهی.....	۱۱۶
۴-۱۴- عوامل محدوده کننده توسعه شهر.....	۱۱۷
۴-۱۵- خلاصه و نتیجه گیری.....	۱۱۸
فصل پنجم.....	۱۱۹
بررسی و شناخت ویژگی های جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی شهر یاسوج.....	۱۱۹
۵-۱- بررسی ویژگی های جمعیتی.....	۱۲۰
۵-۱-۱- جمعیت.....	۱۲۰
۵-۱-۲- توزیع سنی جمعیت.....	۱۲۳
۵-۱-۳- توزیع جمعیت بر حسب جنس.....	۱۲۴
۵-۱-۴- وضعیت مهاجرت در شهر یاسوج.....	۱۲۵
۵-۱-۵- بررسی وضع خانوار و ابعاد آن.....	۱۲۷
۵-۱-۶- بررسی بعد خانوار در نواحی چهارگانه شهر یاسوج.....	۱۲۹
۵-۱-۷- توزیع جمعیت در نواحی و حوزه های شهر یاسوج.....	۱۲۹

۱۳۲.....	۵-۱-۸- توزیع جمعیت بر حسب وضع سواد.....
۱۳۳.....	۵-۱-۹- تراکم جمعیت در سطح شهر
۱۳۴.....	۵-۱-۱۰- تراکم خالص مسکونی.....
۱۳۵.....	۵-۱-۱۱- معیارهای جوانی جمعیت.....
۱۳۶.....	۵-۲- بررسی ویژگی های اجتماعی.....
۱۳۶.....	۵-۲-۱- بار نکمل یا میزان وابستگی در شهر یاسوج.....
۱۳۶.....	۵-۲-۲- زبان و مذهب.....
۱۳۷.....	۵-۳- پیش بینی جمعیت شهر یاسوج در سال های آینده.....
۱۳۹.....	۵-۴- خلاصه و نتیجه گیری.....
۱۴۱.....	فصل ششم.....
۱۴۱.....	بررسی و شناخت ویژگی های اقتصادی شهر یاسوج.....
۱۴۲.....	۶-۱- مقدمه.....
۱۴۲.....	۶-۲- ساختار اشتغال در استان.....
۱۴۴.....	۶-۳- ساختار اشتغال در شهر یاسوج.....
۱۴۸.....	۶-۴- عملکرد و نقش غالب اقتصادی شهر یاسوج.....
۱۴۹.....	۶-۵- شاخص های اقتصادی در شهر یاسوج.....
۱۵۰.....	۶-۶- وضعیت توزیع هزینه و درآمد.....
۱۵۲.....	۶-۷- خلاصه و نتیجه گیری.....
۱۵۵.....	فصل هفتم.....
۱۵۵.....	ویژگی های کالبدی - فضایی شهر یاسوج.....
۱۵۶.....	۷ ۱- ویژگی های کالبدی - فضایی شهر یاسوج.....

۱۶۳	۲-۷- تأسیسات شهری یاسوج.....
۱۶۶	۳-۷- وضعیت کمی و کیفی تجهیزات شهری یاسوج.....
۱۷۱	۴-۷- مقایسه وضعیت خدمات شهری یاسوج نسبت به استان.....
۱۷۱	۵-۷- خلاصه و نتیجه گیری.....
۱۷۵	فصل هشتم.....
۱۷۵	شناخت و بررسی خصوصیات اداری-مدیریتی شهر یاسوج.....
۱۷۶	۱-۸- استان کهگیلویه و بویراحمد.....
۱۷۸	۲-۸- شهرستان بویراحمد.....
۱۷۸	۳-۸- شهر یاسوج.....
۱۸۰	۴-۸- نظام ناحیه بندی (مدیریتی) شهر یاسوج.....
۱۸۲	۵-۸- برنامه های اداری - مدیریتی ارگان های محلی یاسوج.....
۱۸۳	۶-۸- خلاصه و نتیجه گیری.....
۱۸۵	فصل نهم.....
۱۸۵	بررسی صنعت توریسم و توسعه پایدار شهر یاسوج.....
۱۸۶	۱-۹- توسعه پایدار و توریسم.....
۱۸۹	۲-۹- نقش توسعه ارتباطات در توسعه اقتصادی منطقه.....
۱۹۱	۳-۹- توسعه پایدار در گرو توسعه فضاهای سبز.....
۱۹۳	۴-۹- خلاصه و نتیجه گیری.....

فصل دهم.....	۱۹۵
آزمون فرضیات، نتیجه گیری و پیشنهادات.....	۱۹۵
۱-۱- مقدمه.....	۱۹۶
۱-۲- نتایج توصیفی پرسشنامه.....	۱۹۷
۱-۳- آزمون فرضیات.....	۲۰۷
۱-۴- نتایج و دریافت ها.....	۲۱۰
۱-۵- جمع بندی و پیشنهادات.....	۲۱۲
منابع.....	۲۱۷

فهرست اشکال

عنوان	صفحه
شکل شماره ۱-۱- مراحل تدوین	۱۴
شکل شماره ۱-۲- مراحل تدوین فصل دوم	۱۹
شکل شماره ۲-۲- داد و ستد متقابل بین اهداف اصلی سه گانه در توسعه پایدار	۲۵
شکل شماره ۲-۳- تصویر ذهنی از پایداری	۴۲
شکل شماره ۴-۱- نقشه سه بعدی (بلوک دیاگرام) شهر یاسوج	۱۰۸
شکل شماره ۴-۲- نقشه پهنه بندی نسبی خطر زمین لرزه	۱۱۵
شکل شماره ۶-۱- دیاگرام مثلث گارنیه و شاپور تعیین نقش اقتصادی شهر یاسوج	۱۴۸

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
نمودار شماره ۱- درصد جنسیت پاسخ دهندگان	۱۹۹
نمودار شماره ۲- درصد قومیت پاسخ دهندگان	۲۰۰
نمودار شماره ۳- درصد جمعیت مهاجرین در پاسخ دهندگان	۲۰۰
نمودار شماره ۴- درصد جمعیت شاغل در پاسخ دهندگان	۲۰۰
نمودار شماره ۵- درصد میزان تحصیلات در پاسخ دهندگان	۲۰۱
نمودار شماره ۶- درصد توزیع استفاده از اوقات فراغت	۲۰۴
نمودار شماره ۷- درصد آشنایی مردم با میراث فرهنگی و گردشگری شهر	۲۰۵
نمودار شماره ۸- وضعیت کیفی معابر شهر یاسوج	۲۰۶
نمودار شماره ۹- میزان رضایت از سیستم حمل و نقل عمومی	۲۰۶
نمودار شماره ۱۰- میزان رضایت از سطح بهداشت عمومی	۲۰۷

- نمودار شماره ۱۱- درصد مشارکت در انتخاب و اجرای طرح های عمرانی ۲۰۸
- نمودار شماره ۱۲- درصد میزان مشارکت در ایجاد و نگهداری تأسیسات و تجهیزات
- محلی ۲۰۹
- نمودار شماره ۱۳- وضعیت تصرف مسکن در شهر یاسوج ۲۰۹

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲- تلفیق دستور کارهای سبز و قهوه ای برای بهبود شرایط محیط زیست	۳۶
جدول ۱-۳- موضوعات توسعه انسانی پایدار و اجزای پایش آن در کاستاریکا	۷۴
جدول ۲-۳- شاخص های پیشادی کمیسیون توسعه پایدار کشور برزیل	۷۶
جدول ۳-۳- شاخص های توسعه پایدار بر پایه فصول دستور کار ۲۱ در امریکا	۷۸
جدول ۴-۳- خلاصه شاخص های توسعه پایدار از بلک و آشه	۹۰
جدول ۵-۳- شاخص های گزینشی توسعه پایدار (دسته بندی اجتماعی	۹۳
جدول ۶-۳- شاخص های کیفیت زندگی شهری معیارهای اصلی تشکیل دهنده آنها	۹۷
جدول ۷-۳- مهمترین معیارها و شاخص های توسعه پایدار	۹۸
جدول ۱-۴- وضعیت جوی شر یاسوج بر حسب ماه، ۱۳۸۳	۱۰۴
جدول ۲-۴- مساحت مراعات استان به تفکیک شهرستان و وضعیت مراعات به هکتار	۱۱۷
جدول ۱-۵- جمعیت و نرخ رشد یاسوج و مقایسه آن با جمعیت شهری استان	۱۲۱
جدول ۲-۵- ساختمان سنی جمعیت شهر یاسوج در فاصله سال های ۷۵-۱۳۴۵	۱۲۴
جدول ۳-۵- توزیع جمعیت بر حسب جنس در شهر یاسوج	۱۲۵
جدول ۴-۵- تعداد و بعد خانوار در شهر یاسوج	۱۲۸
جدول ۵-۵- ویژگی های نواحی شهری یاسوج در سال ۱۳۷۵	۱۲۹
جدول ۶-۵- جمعیت مرد و زن ناحیه های مختلف شهر یاسوج در سال ۱۳۷۵	۱۳۰
جدول ۷-۵- جمعیت حوزه های شهر یاسوج و نسبت جنسی آن در سال ۱۳۷۵	۱۳۱
جدول ۸-۵- وضعیت سواد بر حسب جنس در شهر یاسوج در دهه ها	۱۳۲

جدول ۵-۹: تراکم ناخالص شهری یاسوج بر حسب نواحی در سال ۱۳۷۵.....	۱۳۴
جدول ۵-۱۰: وضعیت مذاهب در استان کهگیلویه و بویراحمد.....	۱۳۶
جدول ۶-۱: سهم و تعداد شاغلین در بخش های مختلف اقتصادی در استان.....	۱۴۳
جدول ۶-۲: جمعیت فعال و ۱۰ ساله و بیشتر شهر یاسوج ۱۳۵۵ تا ۱۳۷۵.....	۱۴۵
جدول ۶-۳: جمعیت فعال و غیر فعال اقتصادی یاسوج ۱۳۵۵ تا ۱۳۷۵.....	۱۴۵
جدول ۶-۴: توزیع شاغلین در بخش های مختلف اقتصادی شهر یاسوج.....	۱۴۷
جدول ۶-۵: شاخص های اقتصادی در شهر یاسوج.....	۱۴۹
جدول ۶-۶: هزینه های خالص سالیانه یک خانوار شهری و روستایی.....	۱۵۱
جدول ۶-۷: متوسط درآمد خالص سرانه خانوار شهری در استان.....	۱۵۲
جدول ۷-۱: کاربریهای موجود شهر یاسوج در سال ۱۳۷۹.....	۱۵۹
جدول ۷-۲: ویژگی های کلی مسکن در شهر یاسوج، ۱۳۷۹.....	۱۶۰
جدول ۷-۳: وضعیت کیفی و نحوه تصرف واحدهای مسکونی ۱۳۷۹.....	۱۶۱
جدول ۷-۴: واحدهای مسکونی شهر یاسوج بر حسب سال اتمام بنا و نوع اسکلت.....	۱۶۱
جدول ۷-۵: واحدهای مسکونی معمولی شهر یاسوج بر حسب امکانات و تسهیلات و تعداد اتاق، ۱۳۷۵.....	۱۶۲
جدول ۷-۶: سنجایش وضعیت خدمات شهری یاسوج نسبت به استان، ۱۳۸۳.....	۱۷۰
جدول ۸-۱: مشخصات کلی استان کهگیلویه و بویراحمد ۱۳۹۰.....	۱۷۶
جدول ۸-۲: مشخصات عمومی شهرستان های استان در پایان سال ۱۳۸۲.....	۱۷۷
جدول ۸-۳: مشخصات کلی شهرستان بویراحمد.....	۱۷۸
جدول ۸-۴: ناحیه های شهر یاسوج و محله ها و حوزه های واقع در آن.....	۱۸۱
جدول ۹-۱: مشخصات پارک های شهر یاسوج، ۱۳۸۵.....	۱۹۲
جدول ۱۰-۱: توزیع جمعیت در ۲۳ حوزه شهری یاسوج، ۱۳۷۵.....	۲۰۰
جدول ۱۰-۲: سطح رضایت از میزان درآمد پاسخ دهندگان.....	۲۰۱
جدول ۱۰-۳: سطح رضایت از میزان درآمد پاسخ دهندگان.....	۲۰۲
جدول ۱۰-۴: میزان و درصد علاقه مردم به مسایل روز.....	۲۰۲
جدول ۱۰-۵: میزان و درصد مشارکت مردم در انتخابات شهر و شورا.....	۲۰۳

- جدول ۶-۱۰- مشارکت در ایجاد و نگهداری تأسیسات و تجهیزات محل ۲۰۶
- جدول ۷-۱۰- میزان و درصد مشارکت مردم در انتخابات شهر و شورا ۲۰۷
- جدول ۸-۱۰- مشارکت در ایجاد و نگهداری تأسیسات و تجهیزات محل ۲۰۸

www.ketab.ir

چکیده

از مهمترین ویژگی های عصر حاضر، شهرنشینی سریع، افزایش جمعیت شهرها و به تبع آن رشد و توسعه بی رويه شهرها می باشد. در ایران نیز در نیم قرن گذشته، رشد سریع جمعیت، افزایش مهاجرت، گسترش شتابان شهرنشینی و رشد و توسعه نامتعادل شهرها، باعث تغییرات و دگرگونی های مثبت و منفی همه جانبه در شهرها شده است که گسترش ناموزون را در همه جوانب فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و زیست - محیطی به همراه داشته و شهرها را دچار نابسامانی نموده و آنها را به سوی نابرابری همه سویه کشانده است. در این مسیر، آخرین راهبرد برای برخورد با مسایل ناشی از رشد و توسعه شهرها، ارایه راهبرد جدید توسعه پایدار است که توسط سازمان ملل معرفی گردید. در این رویکرد هر توسعه ای می بایست ضمن رفع نیازهای کنونی، متضمن حق آیندگان برای تأمین نیازهایشان نیز باشد، لذا در این تحقیق به بررسی مفهوم توسعه پایدار و تحلیلی بر شاخص های آن در شهر یاسوج پرداخته شده است.

در ابتدا به تحلیل و تفسیر مقوله توسعه پایدار پرداخته گردید و سپس شاخص های توسعه پایدار در ایران و جهان بررسی شد. نهایتاً پس از بررسی وضع موجود شهر و شناخت شاخص های توسعه پایدار شهری یاسوج و تحلیل آنها به این نتیجه رسیدیم که این شهر در چند دهه گذشته به دلیل مرکزیت یافتن، مهاجرت بی رويه، رشد طبیعی جمعیت و دلایل سیاسی، امنیتی و... با گسترش ناموزون شهر و عدم توزیع متعادل

امکانات و خدمات روبرو شده است که باعث شده شهر یاسوج از لحاظ شاخص های اجتماعی اقتصادی، فرهنگی، کالبدی در سطح پایینی قرار گیرد، همچنین عدم رضایت درصد بالایی از ساکنین شهر از سطح رفاه عمومی باعث پیچیده تر شدن مقوله توسعه پایدار در شهر یاسوج گردیده است.

www.ketab.ir